

активності мікрофлори ґрунтів шляхом зміни фізико-хімічних умов середовища (агротехнічні прийоми) або внесенням спеціально підібраних активних нафтоокислюючих мікроорганізмів у забруднений ґрунт.

Отримані результати співставлення хімічних і токсикологічних аналізів проб ґрунту показують, що в умовах практично відсутності нормативу ГДК нафтопродуктів для ґрунтів використання інтегрального показника їх якості (фітотоксичності) є доцільним і навіть необхідним.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Krainiukov O., Kryvytska I., Krainiukov A. // *Proceedings of the 35nd International Business Information Management Association Conference, IBIMA*. 2020 1671-1680.

ПРО ВПЛИВ ПЛАНОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШАХТИ «ТЕРНІВСЬКА» (ЗАХІДНИЙ ДОНБАС) НА ТЕРИТОРІЇ, АКВАТОРІЇ ТА ПРИРОДНІ ОСЕЛИЩА ОХОРОНЮВАНИХ ВИДІВ РОСЛИН І ТВАРИН В ОБ'ЄКТІ СМАРАГДОВОЇ МЕРЕЖІ «SAMARSKYI LIS – UA0000212»

Р.О. Новіцький, О.М. Масюк

Дніпровський державний аграрно-економічний університет
novitskyi.r.o@dsau.dp.ua

Протягом весни-осені 2020–2021 рр. досліджували території та акваторії східної частини об'єкта Смарагдової мережі «Samarisky Lis – UA0000212». Метою досліджень є післяпроектний моніторинг планованої діяльності з підготовки пласта с4 на прирізаній ділянці «Тернівська-Південна» шахти «Тернівська» (Західний Донбас, Павлоградський район Дніпропетровської області). Основним напрямком планованої діяльності шахти є експлуатація родовища кам'яного вугілля підземним способом шляхом виймання запасів вугільного пласту с4 на прирізаній ділянці (Звіт з оцінки..., 2019. С. 5). Введення в експлуатацію першої лави на ділянці «Тернівська-Південна» відбулося у другій половині 2020 року.

Впровадження моніторингових досліджень обумовлене високим соціологічним станом рослинного і тваринного населення частини об'єкта Смарагдової мережі – «Samarisky Lis – UA0000212», який буде підданий впливу внаслідок планованої діяльності шахти «Тернівська».

Під час проведення робіт використано комплекс польових, камеральних і лабораторних методів наукових досліджень: ботанічні, зоологічні, ландшафтні.

Під час моніторингу зареєстровані раритетні види рослинного та тваринного світу, які занесені до Європейського Червоного списку, Червоної книги України, додатків II–III Бернської конвенції, регіональної Червоної книги: 42 види рослин, 7 видів ентомофауни, 4 види риб, 3 – земноводних, 3 – плазунів, 3 – птахів, 11 – ссавців (Масюк та ін., 2021).

В межах Самарського лісу як частини Смарагдової мережі («Samarisky Lis – UA0000212») виділено 6 груп оселищ (С – Континентальні поверхневі води; D – Трясовини, верхові та низинні болота; E – Трав'яні угруповання та угіддя з домінуванням різнотрав'я, мохів або лишайників; F – Пустища, чагарники і тундра; G – Ліси та інші заліснені землі; X – Комплекси оселищ) з поділом їх на типи та підтипи. Дослідження 2020–2021 рр. охопили ряд типів оселищ: незімкнені несередземноморські сухі кислі та нейтральні трав'яні угруповання, у тому числі континентальні трав'яні угруповання на дюнах (E1.9), рівнинні та низькогірні сінокосні луки (E2.2), мокрі або вологі евтрофні і мезотрофні луки (E3.4), мокрі або вологі високотравні та папоротеві узлісся і луки (E5.4), континентальні внутрішні засолені степи (E6.2), прирічкові вербові ліси (G1.11), мішані дубово-в'язово-ясенові ліси

великих річок (G1.22), дубово-ясенево-грабові ліси на евтрофних і мезотрофних ґрунтах (G1.A1), сарматські ліси степової зони з *Pinus sylvestris* (G3.4232).

Весною 2021 року знайдені сліди просаджування поверхні землі у місці планованої діяльності з підготовки пласта с4 на прирізаній ділянці «Тернівська-Південна» шахти «Тернівська».

Починаючи з весни 2021 року спостерігається трансформація лісових та лучних екосистем у зв'язку зі зміною гідрологічного режиму на деяких ділянках урочища «Богуславські піски». Через затоплення значних лісових масивів спостерігається загибель та випадання деревостану. Загинув також підлісок та трав'янистий ярус. Створено загрозу для місцезростань видів рослин занесених до Червоної книги України таких як тюльпан дібровний *Tulipa quercetorum* Klok. et Zoz, ряска Буше *Ornithogalum boucheanum* (Kunth) Aschers. На затоплених ділянках дібров та соснових насаджень випадають лісові види та поширюються водно-болотні види рослин ряска мала *Lemna minor* L., ситник Жерара *Juncus gerardii* Loisel., Гірчак почечуйний *Persicaria maculosa* Gray, Гірчак перцевий *Persicaria hydropiper* (L.) Delarbre, осока гостра *Carex acuta* L. комишівник звичайний *Scirpoides holoschoenus* (L.) Sojak.

У лучних екосистемах спостерігається загибель домінуючих рослин тонконогу лучного, тонконогу звичайного, тонконогу вузьколистого, костриці валійської, куничника наземного та поширення болотних та водно-болотних видів рослин: ситник Жерара *Juncus gerardii* Loisel., Гірчак почечуйний *Persicaria maculosa* Gray, Гірчак перцевий *Persicaria hydropiper* (L.) Delarbre, осока гостра *Carex acuta* L. комишівник звичайний *Scirpoides holoschoenus* (L.) Sojak.

На луках, що не зазнали підтоплення, значно збільшили свою чисельність такі види як кермек гмеліна *Limonium gmelinii* (Willd.) Kuntze, покісниця розставлена *Puccinellia distans* (Jacq.) Parl., що свідчить про збільшення рівня засолення ґрунтів.

Необхідно зазначити, що походження змін гідрологічного режиму частини досліджуваної території (тривале підтоплення) не є цілком зрозумілим. Очевидно, підтоплення не може бути результатом потужних весняних злив, а є таким, що має постійний підпір води. Моніторингові дослідження 2020 р. такого підтоплення на цій території не виявили, а спостереження березня – листопада 2021 р. свідчать про наявність довготривалих водойм глибиною до 20 см (місцями глибше), які за сезон не зникають.

Поява цілої низки дрібних водойм, придатних для розмноження земноводних, обумовило зростання чисельності амфібій у 1,5–2,0 рази весною-літом 2021 р. Найбільшого значення у підтриманні різноманіття земноводних, плазунів, птахів та ссавців відіграють оселища G1, G1.22; A1; G3.4232.

Враховуючи важливість природоохоронних питань, висвітлених на COP15 у Монреалі (<https://www.cbd.int>), нагальність збереження біорізноманіття у світі і Україні зокрема, необхідне здійснення подальших моніторингових досліджень планованої діяльності шахти «Тернівська» (Західний Донбас) і її впливу на частину Смарагдової мережі – «Samarskyi Lis – UA0000212», особливо на тлі появи гідрологічних змін на території, що досліджується.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Звіт з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності за проектом «Підготовка пласта с4 на прирізаній ділянці «Тернівська-Південна» шахти «Тернівська», яка розташована у м. Тернівка Павлоградського району Дніпропетровської області. Реконструкція» (№ 201812262526). 2019:5.

2. Масюк О. М., Новіцький Р. О., Ганжа Д. С., Листопадський М. А., Махіна В. О. Знахідки рідкісних рослин і тварин у східній частині об'єкта Смарагдової мережі «Samarskyi Lis – UA0000212»// *Agrology*. 2021. 4 (1):47–53. <https://doi.org/10.32819/021006>

3. <https://www.cbd.int/article/cop15-cbd-press-release-final-19dec2022>